

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	12 พ.ย. 2555	43	15341	5

มรดกสาขาว

โบราณการตายล้านนา (๒)

ตายโหง

ตายโหง คือ ตายผิดธรรมดา เช่น ตายทั้งกลม ออกลูกตาย ตายด้วยโรคภัยแรง ตายด้วยอุบัติเหตุต่าง ๆ เป็นต้น การตายลักษณะดังกล่าว จะมีการจัดการที่แตกต่างจากการตายธรรมดา

เฉพาะการตายด้วยการออกลูกของสตรีมีสองลักษณะคือ “ตายกลม” (อ่าน-ต่ายก้ม) กับ “ตายพราย” (อ่าน-ต่ายพาย) ตายกลม กล่าวคือตายทั้งกลม เป็นการตายทั้งแม่และลูกขณะลูกยังอยู่ในครรภ์ ส่วนตายพราย เป็นการตายของแม่หลังคลอดลูกออกมาแล้ว ซึ่งโบราณเรียกลักษณะการตายพรายนี้ว่า “ลูกตกฟาก แม่ตากหงาย”

หญิงที่ตายกลม โบราณท่านให้นำศพไปฝังทันที ห้ามตั้งศพบำเพ็ญกุศล และห้ามฝังร่วมกับป่าช้าของชาวบ้าน ดังปรากฏในคัมภีร์ “มูละโลกหลวง” ว่า

“ยิ่งผู้ตายอันด้วยคัพพะนั้น บ่ควรส่งสะการร่วมป่าช้าท่านทั้งหลาย ควรฝังที่หนึ่ง แล บ่ควรไว้แรมคืนแล” แปลความว่า หญิงที่ตายทั้งกลมนั้น ไม่ควรตั้งศพบำเพ็ญกุศล ไม่ควรฝังศพร่วมป่าช้าชาวบ้าน ควรฝังที่หนึ่ง และไม่ควรตั้งศพไว้แรมคืน

ส่วนหญิงที่ตายพราย ไม่ว่าจะตายขณะที่ลูกอายุยังไม่ถึงเดือน หรือตายขณะอยู่ไฟและตายพร้อมกับลูกนั้น ห้ามย้ายศพ คือ ตายตรงไหนให้ตั้งข้างพื้นเรือน เอาศพลงตรงนั้น ห้ามตั้งศพไว้ข้ามวันข้ามคืนให้นำศพไปฝังดินห้ามเผาศพ หากไม่ปฏิบัติตามนี้ กัยพิบัติจะเกิดขึ้นกับบิดามารดา ญาติในวงศ์ตระกูล ตลอดจนบ้านเมืองก็จะได้รับผลแห่งภัยพิบัตินั้น ข้อปฏิบัติดังกล่าวปรากฏในคัมภีร์ “ธรรมดาจาริต” ว่า

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	12 พ.ย. 2555	43	15341	5

“ยังอันทรงคัพพะ ประสูติออกมาแลตายก็ดี คันตายตัดใจ หื้อเอาตัดนั้น อย่า
ตายไปที่ใหม่ หื้อางช่องเอาจงทัดนั้น อย่าเอาไว้ข้ามวันข้ามคืน บ่ดี ชิดนัก คันประสูติ
ออกมา แลบพอเดือนเทื่อตายไปนั้น ก็เสมอดังตายใหม่ อย่าเอาไว้ข้ามวันข้ามคืนแล คัน
อยู่เดือนและพอเดือนแล้วนั้น ตายไปกับด้วยลูกนั้น จักเอาไว้กับได้ ชิดนักแล ตายด้งว่า
มานี้ อย่าได้เผา บ่ดี จักแพ้วพ่อแม่ ญาติตระกูลแล จักวินาศฉิบหายแล จักแพ้สัณฐาน
บ้านเมืองชะแล” ความว่า หญิงที่คลอดลูกออกมาแล้วเสียชีวิต สิ้นใจตรงไหน อย่าได้ย้าย
ที่ ให้ฝังพื้นกระดานหรือฟากเรือนเอาศพลงตรงที่สิ้นใจนั้น ห้ามตั้งศพไว้ข้ามวันข้ามคืน แม้
จะตายขณะลูกยังอายุไม่ถึง ๑ เดือน หรือตายพร้อมลูกขณะที่อยู่ไฟก็ตาม ตายในลักษณะ
นี้ ห้ามเผาศพ หากไม่ปฏิบัติตามนี้ ความพินาศฉิบหายจะมากาบาภิคารดา วงศ์ตระกูลตลอด
จนคนในบ้านเมืองด้วย

นอกจากนี้ยังมีข้อปฏิบัติของสามีของผู้ตายว่า ให้ประกอบพิธีปิดรังควาน แล้วหนี
ไปบวชสักกระยะหนึ่ง อย่างที่คัมภีร์ “ธรรมดาจาริต” กล่าวว่า

“...ส่วนผู้เป็นผัวอันเมียตายกลมตายพรายนั้น หื้อได้ปิดได้เลิกเสียหื้อดีแท้ แล้ว
หื้อได้บวชเสีย บ่บวชบ่ดีแล้ว” ความว่า ผู้เป็นสามีอันภรรยาเสียชีวิตจากการคลอดลูก ให้
ประกอบพิธีปิดเคราะห์สะเดาะภัย แล้วไปบวช หากไม่บวช เชื่อกันว่าวิญญาณของผู้เป็น
ภรรยาจะทำร้ายเพื่อเอาวิญญาณของสามีไปอยู่เมืองผีด้วย

กล่าวถึงการฝังพื้นกระดานเรือนเอาศพลงนั้น เป็นวิธีปฏิบัติกันมาอย่างยาวนาน ซึ่ง
ไม่จำเป็นต้องง้างหรือตั้งอย่างเดียว บางถิ่นใช้วิธีตัดที่เรียก “ตัดตงลงช่อง” (อ่าน-ตัดตงลง
จ้อง) คือตัดช่องเฉพาะตรงศพนอนเพื่อเอาศพลงจากบ้านเรือน และพบว่าบางแห่งใช้วิธี
“เหวี่ยงฟากันตูออก” (อ่าน-เหวี่ยงฟากันตูออก) คือ เปิดฟากหลังบ้านทิ้งแผงเพื่อเอาศพลง

ส่วนการตายด้วยโรคร้ายแรง หรือตายด้วยอุบัติเหตุต่าง ๆ ก็มีวิธีปฏิบัติเช่นเดียว
กันอย่างหนึ่ง คือ ห้ามเผาศพ หากเผาก็จะเกิดผลร้ายในทำนองเดียวกัน ดังที่ปรากฏในคัมภีร์
“ธรรมดาจาริต” ว่า

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
ไทยนิวส์	12 พ.ย. 2555	43	15341	5

“คำว่าตายด้วยพยาธิ เป็นต้นว่า หลุท้องหลุเลือด เป็นบวมเป็นพอง มานรุง มานเลือด เป็นร่าเป็นผี ออกตุ่ม ลงดำลงแดง นั่งตายนอนตาย เทียวไปตาย ถูกอะม็อกสีนาค หอกดาบ ตกช้างม้าวัวควาย ล้อเกวียน ตายฟ้าผ่า ฝ่าหุบ ไฟไหม้ แขนงคอ ตกน้ำตาย เสือหมีขบตาย ช้างม้าวัวควายขวิดตาย งูฉก ม้าติดตาย ถูกกุมถูกคา ถูกเหล็ก ถูกเขี่ยน เป็นอ่อนเป็นง่อยตาย เป็นพยาธิดิบตาย ตกต้นไม้ อันตายโหงดังนี้ บ่ดีเอาไว้นามวันข้ามคืน บ่ดีเผา เผาบได้ ขีดนักแล คั้นเผาจักจักแพ้อแม่ ญาติตระกูล ข้าวของสัมปตติ สัตว์สี่ตีนสองตีน จักวินาศฉิบหายชะแล” แปลความว่า หากตายด้วยโรคร้าย เช่น ท้องร่วง ถ่ายเป็นเลือด เนื้อกายบวมพอง ท้องมาน เป็นห่า(อหิวาตกโรค, กาฬโรค) เป็นผี เป็นตุ่ม ลงดำลงแดง นั่งตาย นอนตาย ตายขณะเดินไป ถูกปืน ถูกหอกดาบ ตกช้างม้าวัวควาย ตกเกวียน ฟ้าผ่า ถูกไฟจากดินปืนไหม้ ไฟไหม้ แขนงคอ ตกน้ำ เสือหรือหมีกัด ช้างแทง วัวควายขวิด งูฉก ม้าติด ถูกกุม ถูกขี่คา ถูกบ่วงเหล็ก ถูกเขี่ยน เป็นง่อยเปลี้ยตาย เป็นโรคร้ายกะทันหัน ตกต้นไม้ตาย คนทั้งหลายที่ตายโหงเหล่านี้ อย่าตั้งศพไว้นามวันข้ามคืน อย่าได้เผา หากเผาจะเกิดผลร้ายต่อบิดามารดา ญาติพี่น้อง วงศ์ตระกูล ต่อทรัพย์สิน ตลอดจนสัตว์เลี้ยง จะบังเกิดความพินาศฉิบหาย

สนั่น ธรรมธิ

สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่